

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : जीईएन-१००३/१५२६/प्र.क्र.२३२/०३/नवि-१४
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२. दिनांक :- १२ फेब्रुवारी, २००४

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्रातील शहरी भागातील लोकसंख्येत सतत वाढ होत असून, सन २००३ मध्ये झालेल्या जनगणनेनुसार शहरी विभागातील लोकसंख्येचे प्रमाण ४०% पेक्षा अधिक झाल्याचे आढळून आलेले आहे. येत्या काही वर्षात शहरी भागातील लोकसंख्या ५०% पेक्षा अधिक होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. वाढत्या लोकसंख्येमुळे नगरपरिषदांना नागरी संस्थांना मूलभूत गरज भागविण्याच्या दृष्टीने त्यांना विविध समस्यांना सामारे जावे लागत आहे. नागरीकरणातील मूलभूत गरजांची पूर्ण पूर्तता व्हावी म्हणून नागरी जीवनमानाचा स्तर व आर्थिक विकासाच्या दृष्टीने पायाभूत सेवेचा स्तर उच्च असणे आवश्यक आहे. परंतु सध्या स्थितीतील शहरे ही वेगाने होत असणा-या नागरीकरणाच्या दबावाखाली आली आहेत व त्यांचे निकोप विकासासाठी त्यांना मार्गदर्शक ठरणाऱ्या उत्कृष्ट व्यवस्थापनाची गरज आहे.

वरील समस्या सोडविण्यासाठी नागरी स्तरावरील काही नागरी व्यवस्थापकांनी स्वतः पुढाकार घेऊन नागरी विकासाची कामे हाती घेतलेली आहेत व नागरी जीवनाचा स्तर उंचावण्यासाठी जाणीवपूर्वक प्रयत्न केले आहेत आणि त्यात त्यांना भरघोस यशही प्राप्त झाले आहे. परंतु सदर नागरी व्यवस्थापकांना नागरी प्रश्न सोडविण्यामध्ये मिळालेले यश हे जवळपासच्या इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांपर्यंत पोहोचलेले नाही, कारण ब-याच नागरी संस्थांना इतर नागरी संस्थांमध्ये आपल्यासारखेच प्रश्न आहेत याची जाणीव नाही. काही स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये वापरण्यात आलेली उत्कृष्ट कार्यपद्धती दुस-या स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये वापरल्यास त्या स्थानिक स्वराज्य संस्थेमध्ये त्याच पद्धतीचे चांगल्या प्रकारे यश मिळविता येईल. या उपक्रमाद्वारे स्थानिक संस्थेने नागरी प्रश्नाकडे वेगळ्या दृष्टीकोनातून विचार करून नवीन विचारांच्या माध्यमातून परिणामकारक आणि कार्यक्षम नागरी व्यवस्थापन देण्याचा प्रयत्न करणे अभिप्रेत आहे.

यासंदर्भात नागरी क्षेत्रातील व्यवस्थापन संघटनेची गरज विचारात घेऊन सर्वप्रथम अमेरिकेमध्ये सन १९१४ मध्ये US Agency for International Development & International City/Courncy Management Association (ICMA) या संस्थेची स्थापना केली. या संस्थेचे सध्या ८२०० सदस्यांमध्ये जगभरातील विविध शहरे, शहरांचे व्यवस्थापन,

नागरी क्षेत्रात काम करणा-या संस्था, स्थानिक स्वराज्य संस्था यांचा समावेश आहे. भारतात सर्व प्रथम सन १९९७ मध्ये गुजरात राज्यात या संघटनेची संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० व मुंबई धर्मादाय संस्था अधिनियम १९५० अंतर्गत करण्यात आलेली असून नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या चांगल्या प्रकल्पांच्या योजनांची त्या क्षेत्रातील माहितीची व विचारांची देवाणघेवाण करण्यासाठी एक चांगले व्यासपीठ उपलब्ध होऊ शकते हे शासनाच्या निदर्शनास आलेले आहे.

ऑगस्ट, २००० मध्ये आंध्र प्रदेश, कर्नाटक, महाराष्ट्र, तामिळनाडू या राज्यात नागरी व्यवस्थापन संघटना स्थापनेबाबत निर्णय घेण्यात आला व त्याप्रमाणे कार्यवाहीस सुरुवात झाली व एप्रिल, २००२ मध्ये मध्यप्रदेश, ओरीसा, राजस्थान, उत्तरांचल या राज्यांनी नागरी व्यवस्थापन संघटना स्थापनेचा निर्णय घेतला असून संपूर्ण भारतातील सर्व राज्यात नागरी व्यवस्थापन संघटना अस्तित्वात येणार आहेत. नागरी व्यवस्थापनाने संदर्भात नागरी व्यवस्थापन संघटना ही एक गरज असून नागरी विकासात तिचा महत्वपूर्ण सहभाग असणार आहे.

वरील सर्व बाबी विचारात घेऊन नागरी व्यवस्थापनेमध्ये व्यावसायिक निर्माण करण्यासाठी राज्यातील एक स्वतंत्र नागरी संघटना स्थापन करण्याची असलेली गरज विचारात घेऊन अशी संघटना स्थापन करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचारार्थीन होता. या बाबीचा विचार करून शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतलेला आहे :-

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्र राज्यातील महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायतींच्या कामकाजाच्या व्यवस्थापनेमध्ये उक्त प्रस्तावनेत नमूद करण्यात आलेली गरज विचारात घेता "महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटना" CITY MANAGERS ASSOCIATION OF MAHARASHTRA (C.M.A.M.) स्थापनेस शासन मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्र नागरी संघटनेची नोंद संस्था नोंदणी अधिनियम, १९६० अन्वये करण्यासाठी संस्था नोंदणी फार्मवर व आवश्यक तेथे संस्थेच्यावतीने नोंदणीसाठी स्वाक्षरी करण्यासाठी खालील अधिका-यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे :-

प्रधान सचिव	-	नगर विकास विभाग
सचिव	-	नगर विकास विभाग
संचालक	-	नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय
आयुक्त	-	बृहन्मुंबई महानगरपालिका
आयुक्त	-	मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
कार्यकारी संचालक	-	शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ

महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटनेच्या कामकाज संदर्भात खालील कार्यवाहीसाठी शासन मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे. महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटनेची नोंद संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० अन्वये करणे.

महाराष्ट्र राज्य नगर विकास खात्याचे प्रत्यक्ष नियंत्रणाखालील सर्व महानगरपालिका, नगरपरिषदा, नगरपंचायती तसेच नगर विकास विभागाखाली असलेल्या खालील संस्था :-

- (अ) मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (MMRDA)
- (ब) शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ (CIDCO)
- (क) पिंपरी-चिंचवड नवनगर विकास प्राधिकरण (PCNTDA)
- (ड) नागपूर सुधार प्रत्यास (NIT)
- (इ) महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटनेचे सभासदत्व स्वीकारावे.

तसेच महाराष्ट्र शासनाचे अन्य विभागाचे नियंत्रणाखाली असलेले

- (अ) महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ (MIDC)
- (ब) महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ (MSEB)
- (क) महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ (MSRDC)
- (ड) महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण (MLJ)

संस्थांनी महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटनेचे सभासदस्य स्वीकारण्याचा विचार करावा.

महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटनेच्या कार्यासाठी संबंधित संस्थांनी खालीलप्रमाणे निधी उपलब्ध करून द्यावा :-

अ.क्र.	संस्थेचे नांव	कॉर्पोस फंड	सध्याची वार्षिक वर्गणी
१]	बृहन्मुंबई महानगरपालिका	रु. १०,००,०००/-	रु. ३,००,०००/-
२]	पुणे, ठाणे, नागपूर, पिंपरी-चिंचवड, नवी मुंबई महानगरपालिका प्रत्येकी	रु. ५,००,०००/-	रु. १,००,०००/- (प्रत्येकी)
३]	उर्वरित सर्व महानगरपालिका	रु. २,५०,०००/-	रु. ५०,०००/-
४]	"अ" वर्ग नगरपरिषदा प्रत्येकी	रु. १,००,०००/-	रु. १०,०००/-
५]	"ब" वर्ग नगरपरिषदा प्रत्येकी	रु. २५,०००/-	रु. २,०००/-
६]	"क" वर्ग नगरपरिषदा व नगरपंचायत प्रत्येकी	रु. ५,०००/-	रु. १,०००/-
७]	सर्व औद्योगिक नगरे	रु. १,००,०००/-	रु. १०,०००/-
८]	मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण	रु. १०,००,०००/-	रु. १,००,०००/-
९]	शहर औद्योगिक विकास महामंडळ	रु. १०,००,०००/-	रु. १,००,०००/-
१०]	महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्र विकास प्राधिकरण	रु. १०,००,०००/-	रु. १,००,०००/-
११]	महाराष्ट्र रस्ते विकास महामंडळ	रु. १०,००,०००/-	रु. १,००,०००/-

१२]	पिंपरी-चिंचवड नवनगर विकास प्राधिकरण	रु. १०,००,०००/-	रु. १,००,०००/-
१३]	नागपूर सुधार प्रन्यास	रु. १०,००,०००/-	रु. १,००,०००/-
१४]	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ	रु. १०,००,०००/-	रु. १,००,०००/-
१५]	महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ	रु. ५,००,०००/-	रु. १,००,०००/-
१६]	महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण	रु. ५,००,०००/-	रु. १०,००,०००/-

महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटना वार्षिक फी चा दर संस्थेच्या स्थापनेनंतर संस्था निश्चित करेल तो संबंधित सदस्यांनी वेळोवेळी प्रदान करणे आवश्यक आहे.

महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटनेचे कार्यालय पुढील आदेश होईपर्यंत संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालयात कार्यरत राहील.

महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटनेच्या आस्थापनेवरील कर्मचाऱ्यांच्या सेवा शर्ती, वेतन इत्यादीबाबत संघटनेने निर्णय घ्यावयाचा असून त्याची जबाबदारी संघटनेवर राहील.

महाराष्ट्र नागरी व्यवस्थापन संघटनेस सद्यःस्थितीत अर्थसहाय्य देणेचे बांधिलकी शासनावर राहणार नाही.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

(र. ग. पवार)

महाराष्ट्र शासनाचे उप सचिव

प्रति,

संचालक, नगरपालिका प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई

आयुक्त, सर्व महानगरपालिका

सर्व विभागीय आयुक्त तथा प्रादेशिक संचालक, नगरपरिषद प्रशासन

महानगर आयुक्त, मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (MMRDA), मुंबई

व्यवस्थापकीय संचालक, शहर व औद्योगिक विकास महामंडळ (CIDCO), मुंबई

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, पिंपरी-चिंचवड नवनगर विकास प्राधिकरण (PCNTDA)

पिंपरी, पुणे

चेअरमन, नागपूर सुधार प्रन्यास (NIT), नागपूर

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ (MIDC), मुंबई

सदस्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ (MSEB) मुंबई.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ (MSRDC), मुंबई

विशेष कार्य अधिकारी, महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्र विकास प्राधिकरण (MF&ADA), मुंबई